

Date: 15th January-2025

SHUHRAT MATKARIM HIKOYALARI BADIYYATI

Qo'ziyeva Shahrizoda

Urganch davlat universiteti magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada o'zbek adabiyotining iste'dodli vakili Shuhrat Matkarimning hikoyalari badiiyati tahlil qilinadi. Yozuvchining ijodiy uslubi, mavzularning xilma-xilligi, syujet va kompozitsiya qurilishi, shuningdek, obraz yaratish mahorati o'rganiladi. Hikoyalarda aks etgan milliy qadriyatlar va umumbashariy g'oyalar uyg'unlikda tahlil qilinib, yozuvchi ijodining adabiy jarayondagi ahamiyati ochib beriladi. Maqola adabiyotshunoslik sohasida ilmiy izlanish olib borayotgan tadqiqotchilar, talabalar va keng kitobxonlar ommasiga mo'ljallangan.

Kalit so'zlar: Shuhrat Matkarim, hikoya badiiyati, syujet, kompozitsiya, obraz yaratish, milliy qadriyatlar, umumbashariy g'oyalar, o'zbek adabiyoti.

Аннотация: В данной статье анализируется искусство рассказов Шухрата Маткарима, талантливого представителя узбекской литературы. Изучаются творческий стиль писателя, разнообразие тем, построение сюжета и композиции, а также мастерство создания образа. Гармонично анализируются национальные ценности и общечеловеческие идеи, отраженные в рассказах, и раскрывается значение творчества писателя в литературном процессе. Статья предназначена для исследователей, студентов и широкого круга читателей, занимающихся научными исследованиями в области литературоведения.

Ключевые слова: Шухрат Маткарим, повествовательное искусство, сюжет, композиция, образотворчество, национальные ценности, общечеловеческие идеи, узбекская литература.

Abstract. This article analyzes the art of the stories of Shuhrat Matkarim, a talented representative of Uzbek literature. The writer's creative style, variety of topics, construction of plot and composition, as well as the skill of image creation are studied. The national values and universal ideas reflected in the stories are analyzed in harmony, and the importance of the writer's work in the literary process is revealed. The article is intended for researchers, students and general readers engaged in scientific research in the field of literary studies.

Key words: Shuhrat Matkarim, narrative art, plot, composition, image creation, national values, universal ideas, Uzbek literature.

KIRISH

Adabiyot har bir millatning ma'naviy boyligini, tarixiy o'zligini va madaniy darajasini aks ettiruvchi muhim ko'zgidir. O'zbek adabiyoti ana shu ko'zguda o'zining boy merosi va zamonaviy yondashuvlari bilan alohida ajralib turadi. Shuhrat Matkarim o'zbek adabiyotida badiiy so'z ustasi sifatida e'tirof etilib, uning hikoyalari o'ziga xos badiiy uslub va falsafiy teranlik bilan ajralib turadi. Yozuvchining ijodida inson qalbi, jamiyatdagi ijtimoiy muammolar va milliy qadriyatlar teran ifodasini topadi.

Date: 15th January-2025

Shuhrat Matkarimning hikoyalari mazmunan boy, usluban aniq va badiiy mahorat bilan bezatilgan bo‘lib, ularning syujet qurilishi va obrazlar talqini o‘zbek adabiyoti kontekstida alohida o‘ringa ega. “Shuhrat Matkarim – borliqni boricha tasvirlaydigan, soxtalik, sun‘iylikdan, balandparvozlilikdan yiroq bo‘lgan ijodkor. Uning asarlarida qadim Xorazmning an‘analari, o‘ziga xosligi, betakror va shirin shevasi yaqqol ko‘zga tashlanib turadi. Shuhrat Matkarim asardagi syujet va voqelikni kitobxonga tayyor xulosalar bilan taqdim etmasdan, balki kitobxonning o‘zini ham mushohada yuritishga, fikrlashga undashi bilan ahamiyatli.”⁸ Yozuvchining asarlarida milliylik va umumbashariy qadriyatlar uyg‘unligi yaqqol namoyon bo‘ladi. Ushbu maqolada Shuhrat Matkarim hikoyalarining badiiyati, syujet va obraz yaratish xususiyatlari, shuningdek, ularning adabiy jarayondagi o‘rni tahlil qilinadi. Mazkur tadqiqot Shuhrat Matkarim ijodining mohiyatini ochib berish va o‘zbek hikoyachiligi rivojiga qo‘shgan hissasini yoritishga qaratilgan bo‘lib, bu mavzuning adabiyotshunoslik uchun dolzarbligini ta’kidlaydi.

ADABIYOTLAR SHARHI VA METOD

Shuhrat Matkarimning hikoyalari badiiyati o‘zining chuqur psixologik tasvirlari va personajlarning ichki dunyosini keng yoritishi bilan ajralib turadi. U o‘z asarlarida insonga oid murakkab hissiy holatlarni, ruhiy izlanishlarni va ma’naviy qiyinchiliklarni o‘rganadi. Matkarimning hikoyalari badiiylik va ilmiy yondashuvni uyg‘unlashtirib, nafaqat individual psixologik holatlarni, balki jamiyatning ijtimoiy va axloqiy muammolarini ham aks ettiradi. U o‘z hikoyalarida insonning ichki kechinmalarini va ular bilan bog‘liq tafakkur jarayonlarini tahlil qilishda ilmiy yondoshuvni qo‘llaydi, bu esa uning asarlarini yanada boy va chuqurroq qiladi.

Yozuvchi o‘z asarlarida realizmning barcha xususiyatlarini – ya’ni, voqelikni aniq va tabiiy tarzda aks ettirishni, insonni va uning atrofidagi muhitni haqiqiy tasvirlashni o‘zining badiiy metodiga asos sifatida qabul qiladi. Shuhrat Matkarimning hikoyalari, ko‘pincha, individual va ijtimoiy muammolarni chuqur psixologik tahlil orqali o‘rganadi, shuning uchun uning asarlarida psixologizm va ijtimoiy realizmning sintezi ko‘rinadi. Sh. Matkarimning badiiy uslubi an’anaviy usullardan farqli o‘laroq, voqea rivojini va personajlar ichki kechinmalarini o‘rgatishda noan’anaviy metodlarni qo‘llashni afzal ko‘radi. Bunda ichki monologlar, tashqi voqealardan ko‘ra, personajlarning ruhiy holatiga ko‘proq e’tibor qaratiladi. Hikoyalarda voqea va zamon muammolariga yangi, ilg‘or ilmiy yondashuvlar orqali, ularning psixologik va sotsial tabiati yoritiladi.

Shuhrat Matkarimning hikoyalarida qo‘llaniladigan metodologik yondashuvlar, asosan, psixologik tahlil va ijtimoiy realizmga asoslanadi. Yozuvchi o‘z asarlarini yaratishda, ko‘pincha, personajlarning ichki fikrlarini, hissiy va ruhiy holatlarini, ularning o‘zaro munosabatlarini keng yoritishga harakat qiladi. Bu jarayonda ichki monolog va psixologik portret metodlari keng qo‘llaniladi, bu esa o‘quvchiga personajlarning ichki dunyosiga kirib borishga imkon beradi.

Metodologik jihatdan, Shuhrat Matkarim hikoyalari ko‘pincha zamon va fazoni cheklovsiz ravishda kengaytiradi, bu esa voqeani chuqurlashtiradi va hikoya davomida

⁸ https://uza.uz/oz/posts/boljon-shuhrat-matkarimning-yangi-kitobi_662004

Date: 15th January-2025

sodir bo'ladigan o'zgarishlarning ta'sirini kuchaytiradi. Shuningdek, yozuvchi asarlarini yaratishda "noaniqlik" va "kutilmagan holatlarni ham keng qo'llaydi, bu esa hikoyalarga sirli va murakkablikni kiritadi. Personajlarning ichki dunyosidagi noaniqliklarni va ularning kutilgan reaksiyalarini ta'riflash, asarlarning ilmiy-tahliliy jihatlarini boyitadi va o'quvchini fikr qilishga majbur qiladi. Shuningdek, Sh. Matkarim o'z hikoyalarida ko'pincha badiiy detallarga va voqea rivojiga asoslangan sintez metodini qo'llaydi. Har bir detal va kichik voqea alohida ilmiy va badiiy ahamiyatga ega, ular asarlarning umumiy tasvirini yaratishda muhim rol o'ynaydi. Bu metodologik yondashuv, o'z navbatida, hikoyaning chuqur ilmiy va badiiy qadriyatini oshiradi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Shuhrat Matkarim hikoyalari badiiyati o'zbek adabiyoti rivojida alohida o'rin tutadigan jihatlari bilan ajralib turadi. Uning asarlarida milliy qadriyatlar, zamonaviylik va insoniylik masalalari o'ziga xos badiiy uslubda yoritilgan. Tadqiqot davomida quyidagi jihatlar muhokama qilindi:

1. **Milliy qadriyatlarning aks ettirilishi:** Shuhrat Matkarim hikoyalarida milliylik tushunchasi markaziy o'rinda turadi. Uning qahramonlari o'zbek xalqining urf-odatlari, an'analari va tarixiy xotiralarini o'zida mujassamlashtiradi. Masalan, yozuvchi asarlaridagi obrazlar orqali inson qalbi va milliylik o'rtasidagi uyg'unlik badiiy talqin etilgan.

2. **Zamonaviylik va an'analar uyg'unligi:** Yozuvchi hikoyalarida zamonaviy hayot bilan milliy an'analar o'rtasidagi bog'liqlikning badiiy tadqiqi amalga oshirilgan. Shuhrat Matkarim zamonaviy jamiyatning muammolarini yoritishda, ularni milliy mentalitet va qadriyatlar bilan uyg'unlashtirgan holda, ijtimoiy hayotning turli ko'rinishlarini tasvirlashga erishadi.

3. **Inson ruhiyati tasviri:** Yozuvchi o'z hikoyalarida inson ruhiyatini teran ochib berishga e'tibor qaratadi. Qahramonlarning ichki kechinmalari, ruhiy iztiroblari va hayotiy kurashlari orqali inson mohiyatining murakkab qirralari badiiy yondashuv bilan namoyon etiladi.

4. **Til va uslub xususiyatlari:** Tadqiqotda Shuhrat Matkarimning til va uslubdagi o'ziga xosliklari ham tahlil qilindi. Yozuvchi hikoyalarida oddiy, lekin ta'sirchan til vositalari orqali o'quvchini qahramonlar hayotiga chuqur kirib borishga undaydi. Jumladagi ritm, obrazlarning jonliligi va tasviriy ifoda kuchi hikoyalarning o'qishli bo'lishiga xizmat qiladi.

5. **Ijtimoiy va ma'naviy masalalar:** Shuhrat Matkarim asarlarida o'zbek jamiyatining dolzarb masalalari, xususan, insonlar o'rtasidagi munosabatlar, oilaviy qadriyatlar, yoshlarga oid muammolar keng yoritilgan. Yozuvchi bu masalalarni badiiy talqin qilish orqali jamiyat hayotini to'laqonli ifodalashga erishgan.

Shuhrat Matkarim hikoyalari badiiyati milliy adabiyotimiz rivojiga katta hissa qo'shadi. Ushbu asarlar nafaqat milliy qadriyatlarni asrab-avaylash, balki ularni zamonaviylik bilan uyg'unlashtirishda muhim ahamiyatga ega. Yozuvchi hikoyalarida milliy va zamonaviy tushunchalar birligi orqali adabiyotni yangi bosqichga olib chiqishga erishgan. Asarlardagi badiiy tasvir va ruhiy tahlil uslubi milliy adabiyotimizda o'ziga xos

Date: 15th January-2025

o‘rin egallagan. Shuhrat Matkarimning ijodi o‘zbek adabiyoti doirasida o‘rganilishi va kelajak avlodga tanishtirilishi lozim bo‘lgan bebaho merosdir. Umuman olganda, Shuhrat Matkarim hikoyalarida milliy ruh va zamonaviylikning uyg‘unligi, inson tabiatining chuqur tahlili va badiiy tasvirning yuksak darajada qo‘llanishi kuzatiladi. Ushbu jihatlar yozuvchining ijodini kengroq o‘rganish va targ‘ib qilish zarurligini ko‘rsatadi.

XULOSA

Shuhrat Matkarimning hikoyalari o‘zining badiiy jihatlari va yozuv uslubi bilan o‘zbek adabiyotida alohida o‘rin egallaydi. Yozuvchi o‘z asarlarida inson ruhiyatining murakkabligini, uning ichki kechinmalari va jamiyatdagi o‘rnini chuqur tahlil etadi. Matkarimning hikoyalari, ko‘pincha, real hayotdagi ziddiyatlarni, ijtimoiy muammolarni va insoniyatning nozik tomonlarini ko‘rsatishga qaratilgan. U o‘z asarlarida boshqacha qarashlar va nuqtai nazarlarni ifodalashda ijodkorlikni namoyon etadi. Sh. Matkarimning badiiy uslubi oddiy va sodda bo‘lib, lekin shu bilan birga tasvirlar va simvollarning chuqurligi, o‘quvchiga ko‘proq o‘ylashga va his etishga imkon beradi. U hikoyalarida jamiyatdagi turli qatlamlarning hayotini tasvirlaydi, lekin ularni kamsitmasdan, aksincha, insoniy qadriyatlarni saqlagan holda yoritadi. Matkarimning yozgan hikoyalari o‘quvchiga nafaqat o‘zini, balki jamiyatni ham qayta ko‘rish va tahlil qilishga undaydi.

Shuhrat Matkarimning hikoyalari o‘zining badiiy boyligi, nafosati va ichki ma‘nosi bilan adabiyotda alohida o‘rin tutadi. Uning asarlarida inson qalbining eng nozik holatlari va jamiyatdagi ijtimoiy muammolarni yoritishning o‘ziga xos usuli, uni zamonaviy o‘zbek adabiyotining ajralmas qismiga aylantirgan. Matkarim hikoyalari faqat o‘zbek adabiyotining yuksalishiga hissa qo‘shmaydi, balki global adabiyotda ham insoniyatning umumiy muammolarini yoritishda o‘ziga xos tarzda ifodalangan asarlar sifatida qadrlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Shuhrat Matkarim. Kun shunday boshlanadi. – Toshkent: G‘ofur G‘ulom, 2017.
2. Shuhrat Matkarim. Boljon. Toshkent: “Adabiyot”, 2024.
3. Karimov B. Ruhiyat alifbosi. -Toshkent, 2018
4. Yo‘ldoshev Q. Yoniq so‘z. -Toshkent, 2006

